

TA'LIM VA INSON KAPITALINING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalish talabasi

Mamatqobilova Rayhon Abdumo'min qizi

Anotatsiya: Ushbu maqolada Ta'lim va inson kapitali iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillari sifatida bilim, ko'nikma, malaka, katta ahamiyatga ega ekanligi. Hamda ta'lim jarayonida innovatsiyalar va yangi texnologiyalar inson kapitali ta'lim, malaka, sog'liq va bilimlarni o'z ichiga olgan holda, iqtisodiy o'sish va farovonlikni oshirishda hal qiluvchi omil sifatida.

Kalit so'z: Ta'lim-tarbiya, inson rivojlanishi, iqtisodiy o'sish, bilim, ko'nikma, malaka, Ta'lim innovatsiyalar va yangi texnologiyalar.

Ta'lim va inson kapitali iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillari sifatida katta ahamiyatga ega. Inson kapitali ta'lim, malaka, sog'liq va bilimlarni o'z ichiga olgan holda, iqtisodiy o'sish va farovonlikni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Quyida ta'lim va inson kapitalining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi:

1. Inson kapitalining ta'rifi

Inson kapitali — bu odamlarning bilim, ko'nikma va malakalari jamlanmasi bo'lib, ularning iqtisodiy faoliyatdagi samaradorligini oshiradi. Katta hajmdagi inson kapitaliga ega bo'lgan jamiyatlar iqtisodiy o'sishda muvaffaqiyatli bo'ladilar, chunki malakali ishchi kuchi texnologiyalarni samarali qo'llay oladi va innovatsiyalar yaratadi.

2. Ta'limning iqtisodiy rivojlanishdagi roli

➤ **Ishchi kuchining malakasini oshirish**

Ta'lim ishchi kuchining malakasini oshiradi, bu esa iqtisodiyotning turli sohalarida samaradorlikni yaxshilaydi. Yaxshi ta'lim olgan ishchilar yanada murakkab vazifalarni bajarish qobiliyatiga ega bo'lib, o'z sohalarida innovatsiyalar yaratishga qodir bo'ladilar. Natijada, iqtisodiyotning texnologik darajasi ko'tariladi va yuqori qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyati oshadi.[1]

➤ **Texnologik taraqqiyot va innovatsiyalar**

Ta'lim innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni ishlab chiqishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yuqori saviyali ta'lim olgan mutaxassislar yangi g'oyalarni rivojlantirishi, ilmiy izlanishlar va yangi mahsulotlar yaratish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Innovatsiyalar iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi va mahsulotlar raqobatbardoshligini oshiradi.

➤ **Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish**

Inson kapitali darajasi oshgan sari ishlab chiqarish jarayonlarida samaradorlik ham ortadi. Yuqori malakali ishchilar murakkab texnologiyalarni samarali boshqarib, ishlab chiqarishni optimallashtiradi. Bu resurslardan yanada tejamkor foydalanish imkonini yaratadi, natijada iqtisodiyotning umumiy samaradorligi oshadi.

➤ **Kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy adolat**

Ta'lim ijtimoiy tabaqalarning iqtisodiy imkoniyatlarini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ta'lim olish imkoniyatlari teng bo'lgan joyda kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy adolatni ta'minlash ehtimoli yuqori. Yuqori ta'lim darajasi kambag'allikdan chiqish imkoniyatini oshiradi, chunki bilim va malaka ko'proq daromad keltiruvchi ish joylarini egallash imkonini beradi.[2]

3. Inson kapitalining iqtisodiy o'sishga ta'siri

➤ **Mehnat unumdorligini oshirish**

Inson kapitaliga sarmoya kiritish ishchi kuchining unumdorligini oshiradi. Ta'limli va malakali ishchilar o'z vazifalarini tezroq va samaraliroq bajaradi, bu esa ishlab chiqarish hajmini oshirishga va iqtisodiy o'sishga olib keladi.

➤ **Inson kapitalining global raqobatbardoshlikka ta'siri**

Inson kapitali rivojlangan mamlakatlar global bozorda muvaffaqiyatli bo'lish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yuqori malakali ishchi kuchi raqobatbardosh mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqarish imkoniyatini beradi, bu esa xalqaro bozor talablarini qondirishda yordam beradi. Shu sababli, ta'lim va malakaga sarmoya kiritish mamlakatni xalqaro miqyosda raqobatbardosh qiladi.

➤ **Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish**

Inson kapitali rivojlangan mamlakatlar xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda ham yuksak afzalliklarga ega bo'ladi. Yuqori malakali ishchi kuchiga ega mamlakatlar xorijiy investorlarga qiziqarli bo'lib, ular o'z ishlab chiqarishlarini shu mamlakatlarga joylashtirishga intiladilar. Bu esa iqtisodiyotning rivojlanishini tezlashtiradi.

➤ **Rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sish**

Inson kapitali rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish orqali ushbu mamlakatlar o'z iqtisodiyotlarini modernizatsiya qilishga va kambag'allikni kamaytirishga muvaffaq bo'ladilar. Inson kapitali ushbu mamlakatlarning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligiga asos bo'ladi.[3]

4. Ta'linga investitsiyalarning daromad keltirishi

➤ **Shaxsiy daromad oshishi**

Odamlarning ta'lim darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, ularning ish haqidan olinadigan daromadi ham shuncha yuqori bo'ladi. Yuqori malaka va bilim ish beruvchilarga yuqori qiymatga ega bo'lib, ularning ish haqi ham shunga mos ravishda

yuqori bo‘ladi. Bu esa shaxsiy farovonlikni oshiradi va iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

➤ **Jamiyatga ta'siri**

Ta'lim nafaqat shaxsiy daromadni oshiradi, balki jamiyat farovonligini ham yaxshilaydi. Yaxshi ta'lim olgan jamiyatlar sog'liqni saqlash, ijtimoiy tartib va texnologik taraqqiyot sohalarida yuksak darajada rivojlanadi. Shu tariqa, ta'lim iqtisodiyotga ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ijobiy ta'sir qiladi.[4]

Xulosa va tavsiya Ta'lim va inson kapitali iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri bo'lib, malakali ishchi kuchining shakllanishi, texnologik innovatsiyalarni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ta'limga kiritilgan sarmoya nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy va milliy farovonlikni oshirishga yordam beradi, shu bilan birga uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish to'g'risida"gi PQ-2909-son (2017-yil 20-aprel) Qarori // lex.uz/docs/3171590.
2. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2019 - yil 29-apreldagi PF-5712-sonli Farmoni//<https://lex.uz/docs/4312785>.
3. Анацкая Л.Н. Современные технологии в преподавании экономики // Педагогическая наука и практика. 2018. №3 (21).
4. Xalikov A.A. Pedagogik mahorat. Darslik. - Toshkent, Iqtisod moliya, 2012.b.